

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

16. juli 2020*

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde i civile sager – forordning (EU) nr. 650/2012 – anvendelsesområde – begrebet »arvesag med grænseoverskridende virkninger« – begrebet »afdødes sædvanlige opholdssted« – artikel 3, stk. 2 – begrebet »ret« – spørgsmålet, om notar er underlagt reglerne om retslig kompetence – artikel 3, stk. 1, litra g) og i) – begrebet »retsafgørelse« og begrebet »officielt bekræftet dokument« – artikel 5, 7 og 22 – aftale om værneting og valg af, hvilken lov der skal finde anvendelse på arven – artikel 83, stk. 2 og 4 – overgangsbestemmelser«

I sag C-80/19,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Lietuvos Aukščiausioji Teisma (Litauens øverste domstol) ved afgørelse af 17. januar 2019, indgået til Domstolen den 4. februar 2019, i sagen anlagt af

E. E.

procesdeltagere:

Kauno miesto 4-ojo notaro biuro notarė Virginija Jarienė,

K.-D. E.,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J.-C. Bonichot, og dommerne M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (refererende dommer) og N. Jääskinen,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitssekretær: fuldmægtig C. Strömholm,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 16. januar 2020,

efter at der er afgivet indlæg af:

- den litauiske regering ved V. Kazlauskaitė-Švenčionienė, V. Vasiliauskiene og K. Dieninis, som befuldmægtigede,
- den tjekkiske regering ved M. Smolek, J. Vlácil og A. Kasalická, som befuldmægtigede,

* Processprog: litauisk.

- den spanske regering ved S. Jiménez García, J. Rodríguez de la Rúa Puig og S. Centeno Huerta, som befuldmægtigede,
 - den ungarske regering ved M.Z. Fehér og D.R. Gesztelyi, som befuldmægtigede,
 - den østrigske regering ved J. Schmoll og G. Hesse, som befuldmægtigede,
 - Europa-Kommissionen ved M. Wilderspin og S.L. Kalèda, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 26. marts 2020, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 1, litra g) og i), artikel 3, stk. 2, første afsnit, artikel 4, 5, 7, 22 og 59 samt af anvendelsesområdet for Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4. juli 2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (EUT 2012, L 201, s. 107, berigtiget i EUT 2012, L 344, s. 3, og EUT 2013, L 60, s. 140).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag anlagt af E. E. med henblik på udstedelse af et arvebevis hos en notar med hjemsted i Kaunas (Litauen), efter at E. E.s mor er afdød ved døden i Tyskland.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Følgende fremgår af 1., 7., 20., 22.-24., 29., 32., 37., 39., 59., 61. og 67. betragtning til forordning nr. 650/2012:
 - »(1) Unionen har sat sig som mål at bevare og udbygge et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, hvor der er fri bevægelighed for personer. Med henblik på gradvis at etablere et sådant område skal Unionen vedtage foranstaltninger vedrørende samarbejde om civile retlige spørgsmål med grænseoverskridende virkninger, navnlig når det er nødvendigt for det indre markeds funktion.
- [...]
- (7) Det indre markeds rette funktion bør fremmes ved at fjerne hindringerne for den frie bevægelighed for personer, der på nuværende tidspunkt har svært ved at gøre deres rettigheder gældende, når det drejer sig om arvesager med grænseoverskridende virkninger. [...]
- [...]
- (20) Denne forordning bør respektere de forskellige systemer for behandling af arvesager, der anvendes i medlemsstaterne. I denne forordning bør begrebet »ret« derfor fortolkes bredt, så det ikke kun omfatter domstole i ordets egentlige betydning, som udfører en retslig funktion, men også notarer eller tinglysningskontorer i visse medlemsstater, som i bestemte arvesager udøver en retslig funktion ligesom domstole, og de notarer og juridiske aktører, som i visse medlemsstater udøver en retslig funktion i en given arvesag ved en rets delegation af beføjelser.

Enhver ret, som defineret i denne forordning, bør være bundet af de kompetenceregler, der er fastsat i denne forordning. Omvendt bør begrebet »ret« ikke omfatte en medlemsstats ikkejudicielle myndigheder, der i henhold til national lov er bemyndiget til at behandle arvespørgsmål, f.eks. notarerne i de fleste medlemsstater, som normalt ikke udøver en retslig funktion.

[...]

- (22) Akter udstedt af notarere i arvesager i medlemsstaterne bør udbredes i henhold til denne forordning. Når notarere udøver en retslig funktion, er de bundet af kompetencereglerne, og de afgørelser, som de udsteder, bør udbredes efter bestemmelserne om anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af retsafgørelser. Når notarere ikke udøver en retslig funktion, er de ikke bundet af kompetencereglerne, og de officielt bekræftede dokumenter, som de udsteder, bør udbredes efter bestemmelserne om officielt bekræftede dokumenter.
- (23) I betragtning af de europæiske borgeres stigende mobilitet og for at sikre korrekt retspleje i Unionen og sikre en reel tilknytning mellem arven og den medlemsstat, hvori kompetencen udøves, bør denne forordning bestemme, at det generelle tilknytningskriterium for fastlæggelsen af såvel kompetence som lovvalg bør være afdødes sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet. For at fastlægge det sædvanlige opholdssted bør den myndighed, der behandler arvesagen, foretage en samlet vurdering af afdødes livsomstændigheder i årene forud for dødsfaldet og på dødstidspunktet under hensyn til alle relevante, faktiske forhold, især varigheden og lovligheden af afdødes tilstedeværelse i den pågældende stat samt vilkårene og baggrunden for denne tilstedeværelse. Det således fastlagte sædvanlige opholdssted bør vise en nær og stabil tilknytning til den pågældende stat under hensyntagen til denne forordnings specifikke mål.
- (24) I visse tilfælde kan det vise sig at være komplekst at fastlægge afdødes sædvanlige opholdssted. Et sådant tilfælde kan navnlig være, når afdøde af arbejdsmæssige eller økonomiske grunde havde slået sig ned i udlandet for at arbejde dér, nogle gange for længere tid, men havde bevaret en nær og stabil tilknytning til sit hjemland. I et sådant tilfælde kan afdøde, afhængigt af sagens omstændigheder, anses for stadig at have sit sædvanlige opholdssted i sit oprindelsesland, hvor centret for den pågældendes families livsudfoldelse og den pågældendes sociale liv befandt sig. Andre komplekse tilfælde kan være, når afdøde på skift boede i flere lande eller rejste fra land til land uden at have slået sig fast ned i noget land. Hvis afdøde var statsborger i et af disse lande eller havde alle sine vigtigste ejendele i et af disse lande, kunne den pågældendes nationalitet eller disse ejendes placering være en særlig faktor i forbindelse med den samlede vurdering af alle de faktiske omstændigheder.

[...]

- (29) Hvis en ret af egen drift indleder en arvesag, hvilket er tilfældet i visse medlemsstater, bør den pågældende ret afslutte behandlingen, hvis parterne er enige om at afgøre arvesagen udenretsligt ved forlig i den medlemsstat, hvis lov er valgt. Hvis en ret ikke af egen drift indleder arvesagen, bør denne forordning ikke hindre parterne i at afgøre arvesagen udenretsligt ved forlig f.eks. for en notar i en medlemsstat efter eget valg, såfremt dette er muligt i henhold til denne medlemsstats lov. Dette bør være tilfældet, selv om den lov, der finder anvendelse på arven, ikke er denne medlemsstats lov.

[...]

- (32) Af hensyn til arvinger og legatarer, der har deres sædvanlige opholdssted i en anden medlemsstat end den, hvor arvesagen behandles eller vil blive behandlet, bør denne forordning gøre det muligt for personer, der i henhold til den lov, der finder anvendelse på arven har ret til at fremsætte erklæringer om, hvorvidt de vedgår eller giver afkald på arven, legatet eller tvangsarven, eller

erklæringer om begrænsning af deres hæftelse for gælden i boet, at fremsætte sådanne erklæringer i den form, som er fastsat i loven i den medlemsstat, hvor de har deres sædvanlige opholdssted, over for retterne i den pågældende medlemsstat. Dette bør ikke udelukke, at sådanne erklæringer kan fremsættes over for andre myndigheder i denne medlemsstat, der er kompetente til at modtage erklæringer i henhold til national lov. De, der vælger at benytte sig af denne mulighed for at fremsætte erklæringer i den medlemsstat, hvor de har deres sædvanlige opholdssted, bør selv underrette den ret eller myndighed, der behandler eller vil behandle arvesagen, om, at der findes sådanne erklæringer, inden for den frist, der er fastsat i den lov, der finder anvendelse på arven.

[...]

- (37) For at borgerne med fuld retssikkerhed kan nyde godt af de fordele, som det indre marked indebærer, bør denne forordning give dem mulighed for på forhånd at vide, hvilken lov der vil finde anvendelse på arven efter dem. Der bør indføres harmoniserede lovvalgsregler for at undgå modstridende resultater. Hovedreglen bør sikre, at boet behandles efter en lov, der kan forudsiges, og som er nært tilknyttet boet. Af hensyn til retssikkerheden og for at undgå opdeling af arven bør denne lov omfatte hele arven, dvs. alle de ejendele, der udgør boet, uanset godernes art, og uanset om de befinder sig i en anden medlemsstat eller i et tredjeland.

[...]

- (39) Lovvalget bør være udtrykkeligt indeholdt i en erklæring i form af en dødsdisposition eller fremgå af en sådan dispositions bestemmelser. Et lovvalg kan anses for at fremgå af en sådan dødsdisposition, når den afdøde f.eks. i sin disposition har henvist til specifikke bestemmelser i loven i det land, hvor vedkommende var statsborger, eller på anden vis har nævnt denne lov.

[...]

- (59) I lyset af denne forordnings overordnede mål, nemlig gensidig anerkendelse af retsafgørelser truffet i medlemsstaterne i arvesager, uanset om sådanne retsafgørelser er truffet i tvistige eller ikketvistige retssager, bør denne forordning fastsætte bestemmelser om anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af retsafgørelser, der svarer til bestemmelser i andre EU-instrumenter vedrørende samarbejde på det civilretlige område.

[...]

- (61) Officielt bekræftede dokumenter bør have samme beviskraft i en anden medlemsstat, som de har i domsstaten, eller de mest sammenlignelige virkninger. Fastlæggelse af beviskraft for et bestemt officielt bekræftet dokument i en anden medlemsstat eller af de mest sammenlignelige virkninger bør ske under henvisning til arten og omfanget af det officielt bekræftede dokumentets beviskraft i domsstaten. Det vil derfor afhænge af domsstatens lov, hvilken beviskraft et givent officielt bekræftet dokument har i en anden medlemsstat.

[...]

- (67) Med henblik på en hurtig, gnidningsfri og effektiv afvikling af en arvesag med grænseoverskridende virkninger i Unionen bør arvinger, legatarer, testamentsindsatte bobestyrer eller bobestyrer have mulighed for let at dokumentere deres status og/eller rettigheder samt beføjelser i en anden medlemsstat, f.eks. i en medlemsstat, hvor boets ejendele befinder sig. [...]«

- 4 Artikel 1 i forordning nr. 650/2012 med overskriften »Anvendelsesområde« bestemmer i stk. 1:

»Denne forordning finder anvendelse på arv. Den finder ikke anvendelse på spørgsmål vedrørende skat, told eller administrative anliggender.«

- 5 Artikel 3, stk. 1, litra g) og i), og artikel 3, stk. 2, i nævnte forordning fastsætter:

»1. I denne forordning forstås ved:

[...]

g) »retsafgørelse«: enhver afgørelse på det arveretlige område truffet af en ret i en medlemsstat, uanset hvordan afgørelsen betegnes, såsom en afgørelse om fastsættelse af sagsomkostninger, som foretages af en embedsmand ved retten

[...]

i) »officielt bekræftet dokument«: et dokument vedrørende arv, der er udstedt eller registreret som et officielt bekræftet dokument i en medlemsstat, hvor den officielle bekræftelse:

- i) vedrører underskriften og dokumentets indhold, og
- ii) er foretaget af en offentlig myndighed eller et andet organ, som er bemyndiget hertil af domsstaten.

2. I denne forordning omfatter begrebet »ret« enhver judiciel myndighed og alle andre myndigheder og juridiske aktører med kompetence i arvesager, som udøver en retslig funktion eller handler i henhold til en judiciel myndigheds delegation af beføjelser eller handler under en judiciel myndigheds kontrol, såfremt sådanne andre myndigheder eller juridiske aktører giver garantier med hensyn til upartiskhed og parternes ret til at blive hørt, og såfremt deres retsafgørelser i henhold til loven i den medlemsstat, hvor de har deres virke:

- a) kan gøres til genstand for anke eller fornyet prøvelse ved en judiciel myndighed, og
- b) har tilsvarende retskraft og retsvirkning som en retsafgørelse truffet af en judiciel myndighed i samme sag.

Medlemsstaterne giver Kommissionen meddelelse om de andre myndigheder og juridiske aktører, der er omhandlet i første afsnit, i overensstemmelse med artikel 79.«

- 6 I kapitel II i forordning nr. 650/2012 fastsættes følgende i artikel 4 med overskriften »Generel kompetence«:

»Retterne i den medlemsstat, hvor den afdøde havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, er kompetente til at træffe afgørelse om hele arven.«

- 7 Denne forordnings artikel 5 med overskriften »Aftale om værneting« er affattet således:

»1. Når den lov, som den afdøde har valgt til at finde anvendelse på arven efter sig i henhold til artikel 22, er en medlemsstats lov, kan de berørte parter aftale, at en ret eller retterne i denne medlemsstat, skal have enekompetence til at træffe afgørelse om ethvert arvespørgsmål.

2. En sådan aftale om værneting skal indgås skriftligt, dateres og underskrives af de berørte parter. Med »skriftligt« sidestilles enhver elektronisk meddelelse, som varigt dokumenterer aftalen.«

- 8 Forordningens artikel 7 med overskriften »Kompetence i tilfælde af et lovvalg« har følgende ordlyd:
- »Retterne i den medlemsstat, hvis lov var valgt af den afdøde i medfør af artikel 22, er kompetente til at træffe afgørelse i arvesagen, hvis:
- [...]
- b) parterne i sagen i overensstemmelse med artikel 5 har aftalt at tillægge en ret eller retterne i den pågældende medlemsstat kompetence, eller
- c) parterne i sagen udtrykkeligt har accepteret, at den ret, ved hvilken sagen er anlagt, er kompetent.«
- 9 Samme forordnings artikel 13 bestemmer:
- »Ud over den ret, som er kompetent til at træffe afgørelse i arvesagen i medfør af denne forordning, er retterne i den medlemsstat, der tjener som sædvanligt opholdssted for enhver, der i henhold til den lov, som skal anvendes på arven, kan fremsætte en erklæring for en ret om, hvorvidt arven, legatet eller tvangsarven vedgås, eller der gives afkald herpå, eller en erklæring med det formål at begrænse den pågældendes hæftelse med hensyn til boets passiver, kompetente til at modtage sådanne erklæringer, når disse i henhold til denne medlemsstats lov kan fremsættes for en ret.«
- 10 I kapitel III i forordning nr. 650/2012 vedrørende »Lovvalg« bestemmes følgende i forordningens artikel 21 med overskriften »Hovedregel«:
- »1. Medmindre andet er fastsat i denne forordning, er det loven i den medlemsstat, hvor den afdøde havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, der skal anvendes på hele arven.
2. Fremgår det undtagelsesvis af alle sagens omstændigheder, at den afdøde på dødstidspunktet havde en klart tættere tilknytning til en anden stat end den, hvis lov vil finde anvendelse i henhold til stk. 1, er det loven i denne anden stat, der skal anvendes på arven.«
- 11 Denne forordnings artikel 22 med overskriften »Lovvalg« fastsætter i stk. 1 og 2:
- »1. En person kan vælge, at det er loven i den medlemsstat, hvor den pågældende er statsborger på det tidspunkt, hvor valget træffes, eller på dødstidspunktet, der skal anvendes ved behandlingen af hele arven efter vedkommende.
- En person, der har flere statsborgerskaber, kan vælge loven i en hvilken som helst af de stater, hvor den pågældende er statsborger på det tidspunkt, hvor valget træffes, eller på dødstidspunktet.
2. Lovvalget skal være udtrykkeligt og indeholdt i en erklæring i form af en dødsdisposition eller fremgå af en sådan dispositions bestemmelser.«
- 12 Nævnte forordnings artikel 28 har følgende ordlyd:
- »Erklæringer om, hvorvidt arven, legatet eller tvangsarven vedgås eller der gives afkald herpå, eller erklæringer med det formål at begrænse ansvaret for den person, der indgiver erklæringen, er gyldige for så vidt angår formen, når de opfylder kravene i:
- [...]
- b) loven i den medlemsstat, hvor den person, der indgiver erklæringen, har sit sædvanlige opholdssted.«

13 Artikel 59 i forordning nr. 650/2012 fastsætter:

»1. Et officielt bekræftet dokument, der er oprettet i en medlemsstat, har samme beviskraft i en anden medlemsstat, som det har i domsstaten, eller de mest sammenlignelige virkninger, forudsat at dette ikke klart strider mod de grundlæggende retsprincipper (ordre public) i den pågældende medlemsstat.

En person, som ønsker at anvende et officielt bekræftet dokument i en anden medlemsstat, kan anmode den myndighed, som opretter det officielt bekræftede dokument i domsstaten, om at udfylde den formular, der er udarbejdet efter rådgivningsproceduren i artikel 81, stk. 2, med en beskrivelse af den beviskraft, som det officielt bekræftede dokument har i domsstaten.

[...]«

14 Denne forordnings artikel 60, stk. 1, bestemmer:

»Et officielt bekræftet dokument, der er eksigibelt i domsstaten, skal erklæres for eksigibelt i en anden medlemsstat efter anmodning fra en berettiget part i overensstemmelse med proceduren i artikel 45-58.«

15 Forordningens artikel 64 er affattet som følger:

»[Det europæiske arvebevis] udstedes i den medlemsstat, hvis retter er kompetente i henhold til artikel 4, artikel 7, artikel 10 eller artikel 11. Den udstedende myndighed skal være:

a) en ret, som defineret i artikel 3, stk. 2, eller

b) en anden myndighed, som i henhold til national lov har kompetence til at behandle arvesager.«

16 Samme forordnings artikel 83 med overskriften »Overgangsbestemmelser« har følgende ordlyd:

»1. Denne forordning finder anvendelse på arv efter personer, som afgår ved døden på eller efter 17. august 2015.

2. Når afdøde før datoen for denne forordnings anvendelse har valgt 17. august 2015, hvilken lov der skal finde anvendelse på arven, er dette valg gyldigt, hvis det opfylder betingelserne i kapitel III, eller hvis det er gyldigt i henhold til de internationalprivatretnlige regler, der var gældende på det tidspunkt, hvor valget blev truffet, i den stat, hvor den afdøde havde sit sædvanlige opholdssted, eller i en hvilken som helst af de stater, hvor den pågældende var statsborger.

[...]

4. Er en dødsdisposition truffet før 17. august 2015 i overensstemmelse med den lov, som den afdøde kunne have valgt i henhold til denne forordning, betragtes denne lov som valgt til at være den lov, der finder anvendelse på arven.«

Litauisk ret

Civillovbogen

- 17 Artikel 5.4 i Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Republikken Litauens civile lovbog) har følgende ordlyd:
- »1. Stedet for arvefaldet anses for at være arveladers eller testators sidste bopæl (denne lovbogs artikel 2.12).
2. Hvis testator ikke havde et fast opholdssted, anses stedet for arvefaldet at være følgende:
- 1) Det sted, hvor testator levede størstedelen af tiden i løbet af de seneste seks måneder inden sin død.
- 2) Hvis testator opholdt sig flere steder, anses stedet for arvefaldet for at være det sted, hvor hovedparten af testators økonomiske eller personlige interesser befinder sig (det sted, hvor testators ejendele befinder sig, eller hovedparten heraf, såfremt de befinder sig flere steder, opholdsstedet for en samlever eller samleverske, med hvilken testator havde et ægteskabslignende forhold i de seneste seks måneder inden sin død, eller opholdsstedet for et barn, som levede sammen med testator).
3. Hvis det ikke er muligt at fastlægge testators opholdssted i overensstemmelse med de omstændigheder, der er angivet i denne artikels stk. 1 og 2, kan stedet for arvefaldet fastlægges på grundlag af testators statsborgerskab, hvor testator er registreret, hvor testators køretøjer er registreret, og på grundlag af andre omstændigheder.
4. I tilfælde af tvist kan stedet for arvefaldet efter anmodning fra de berettigede parter fastlægges af retten, der tager hensyn til alle omstændighederne.«
- 18 Nævnte lovbogs artikel 5.66 bestemmer, at de arvinger og legatarer, der arver efter loven eller ifølge testamente, kan indgive en anmodning om udstedelse af en attest vedrørende arv (herefter »arvebevis«) til notaren på stedet for arvefaldet.

Retsplejeloven

- 19 Artikel 444 i Civilinio proceso kodeksas (retsplejelov) bestemmer:
- »1. En ret fastlægger de faktiske omstændigheder, som ligger til grund for ifald, ændring eller ophør af personlige rettigheder eller personlig ejendom.
2. Retten undersøger sager:
- [...]
- 8) vedrørende vedgåelse af arv og fastlæggelsen af det faktiske sted for arvefaldet.«
- 20 I medfør af retsplejelovens artikel 511 kan der anlægges sag til prøvelse af et notardokument eller af et afslag på at udstede et sådant. Sagen anlægges ved den ret, der er beliggende på det sted, hvor den pågældende notar udøver sin virksomhed.

Notarloven

- 21 Artikel 1 i Lietuvos Respublikos notariato įstatymas (Republikken Litauens lov om notarinstitutionen, herefter »notarloven«) bestemmer:
- »Notarinstitutionen omfatter alle notarer, der i henhold til denne lov har ret til retligt at fastslå naturlige og juridiske personers uomtvistede subjektive rettigheder og de faktiske retsforhold vedrørende disse personer eller andre organisationer og deres forretningssteder og til at sikre, at disse personers og statens legitime interesser beskyttes.«
- 22 I medfør af denne lovs artikel 2 udpeges eller afsættes notarer af justitsministeren.
- 23 Nævnte lovs artikel 12 med overskriften »Notarers uafhængighed« fastsætter, at notarer udfører deres hverv uafhængigt af indflydelse fra statens eller forvaltningens offentlige institutioner, og at de alene har pligt til at følge loven.
- 24 I medfør af samme lovs artikel 26 udsteder notarer bl.a. arvebeviser. De faktiske omstændigheder, der er fastlagt i notarbekræftede dokumenter, er slået fast og skal ikke bevises, så længe disse dokumenter ikke er blevet erklæret ugyldige i henhold til lovbestemte regler.
- 25 I overensstemmelse med notarlovens artikel 41 kan en person, som anser et notardokument for at være blevet udfærdiget med urette, eller som har fået afslag på udfærdigelsen af et sådant dokument, anlægge sag ved domstolene.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 26 E. E. er litauisk statsborger. E. E.s mor, der ligeledes var litauisk statsborger, indgik ægteskab med K.-D.E., der er tysk statsborger, og ændrede sin bopæl for sammen med E. E. at bo hos sin ægtefælle i Tyskland. Den 4. juli 2013 udfærdigede hun hos en notar, hvis kontor er beliggende i Garliava (Litauen), et testamente, hvori hun indsatte sin søn som universalarving.
- 27 På det tidspunkt, hvor E. E.s mor døde i Tyskland, var en fast ejendom, en lejlighed beliggende i Kaunas, registreret i afdødes navn. Den 17. juli 2017 kontaktede E. E. en notar med hjemsted i Kaunas med anmodning om indledning af en arvesag og udstedelse af et arvebevis.
- 28 Den 1. august 2017 afviste denne notar at udfærdige nævnte attest med den begrundelse, at afdødes sædvanlige opholdssted som omhandlet i artikel 4 i forordning nr. 650/2012 ifølge notaren skulle anses for at have været i Tyskland.
- 29 E. E. anlagde sag til prøvelse af notarens afvisning ved Kauno apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Kaunas, Litauen). Ved afgørelse af 29. januar 2018 gav denne ret sagsøgeren medhold med den begrundelse, at afdøde ikke havde brudt sin forbindelse til Litauen.
- 30 Den notar, som E. E. havde indgivet sin anmodning til, iværksatte appel til prøvelse af denne afgørelse ved Kauno apygardos teismas (den regionale domstol i Kaunas, Litauen). Inden for rammerne af appellen nedlagde E. E. påstand om, at der til sagens akter blev tilført en erklæring fra K.-D. E., hvori han bekræftede, at han ikke gjorde krav på arven efter afdøde og samtykkede i at tillægge de litauiske retter kompetencen, idet der ikke var indledt nogen arvesag i Tyskland.
- 31 Ved afgørelse af 26. april 2018 annullerede Kauno apygardos teismas (den regionale domstol i Kaunas, Litauen) den appellerede afgørelse og forkastede E. E.s påstand, hvorefter E. E. iværksatte kassationsanke ved Lietuvos Aukščiausio Teismo (Litauens øverste domstol).

32 På denne baggrund har Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Anses en situation som den i den foreliggende sag – hvor en litauisk statsborger, hvis sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet muligvis var i en anden medlemsstat, men som under alle omstændigheder aldrig havde afskåret forbindelsen til sit hjemland, og som forud for sin død bl.a. havde oprettet et testamente i Litauen og efterladt alle sine aktiver til sin arving, en litauisk statsborger, og hvor det på tidspunktet for arvefaldet blev konstateret, at hele boet bestod i fast ejendom, der alene var beliggende i Litauen, og hvor en statsborger i denne anden medlemsstat, nemlig den længstlevende ægtefælle, tydeligt gav udtryk for sin hensigt om at give afkald på alle krav på afdødes bo, ikke deltog i den retssag, der blev anlagt i Litauen, og var indforstået med de litauiske retters kompetence og anvendelsen af litauisk ret – for at være en arvesag med grænseoverskridende virkninger som omhandlet i forordning nr. 650/2012, på hvilken denne forordning finder anvendelse?
- 2) Anses en litauisk notar, der indleder en arvesag, udsteder et arvebevis og udfører andre handlinger, der er nødvendige, for at arvingen kan gøre sine rettigheder gældende, for at være en »ret« som omhandlet i artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 650/2012, når henses til det forhold, at notarer i deres arbejde overholder principperne om upartiskhed og uafhængighed, deres beslutninger er bindende for dem selv og judicielle myndigheder, og deres handlinger kan være genstand for et søgsmål?
- 3) Såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende, anses arvebeviser, der udstedes af litauiske notarer, da for at være retsafgørelser som omhandlet i artikel 3, stk. 1, litra g), i forordning nr. 650/2012, og skal der af den grund fastslås kompetence for så vidt angår udstedelsen heraf?
- 4) Såfremt det andet spørgsmål besvares benægtende, skal bestemmelserne i artikel 4 og 59 i forordning nr. 650/2012 (samlet eller hver for sig, men ikke begrænset til disse artikler) da forstås således, at litauiske notarer har ret til at udstede arvebeviser uden at følge de almindelige kompetenceregler, og at sådanne beviser vil blive anset for officielt bekræftede dokumenter, der også har retlige konsekvenser i andre medlemsstater?
- 5) Skal artikel 4 i forordning nr. 650/2012 (eller andre bestemmelser deri) forstås således, at afdødes sædvanlige opholdssted kun kan fastslås i én specifik medlemsstat?
- 6) Skal bestemmelserne i artikel 4, 5, 7 og 22 i forordning nr. 650/2012 (samlet eller hver for sig, men ikke begrænset til disse artikler) forstås og anvendes på en sådan måde, at [de] i den foreliggende sag i overensstemmelse med de faktiske forhold, der er beskrevet i det første spørgsmål, da fører til den konklusion, at de pågældende parter var enige om, at retterne i Litauen skulle være kompetente, og at litauisk ret skulle finde anvendelse?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Om det første og det femte spørgsmål

33 Med det første og det femte spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at begrebet »arvesag med grænseoverskridende virkninger« omfatter en situation, hvor afdøde var en statsborger i en medlemsstat, som havde bopæl i en anden medlemsstat på tidspunktet for sin død, men ikke havde brudt sin forbindelse til den førstnævnte af disse medlemsstater, og om afdødes seneste sædvanlige opholdssted som omhandlet i denne forordning i denne situation skal fastlægges i kun én medlemsstat.

- 34 Indledningsvis bemærkes, at forordning nr. 650/2012 er blevet vedtaget på grundlag af artikel 81, stk. 2, TEUF, som udelukkende omhandler civile retlige spørgsmål med grænseoverskridende virkninger.
- 35 I overensstemmelse med 1. og 7. betragtning til forordningen har denne til formål at fremme det indre markeds rette funktion ved at fjerne hindringerne for den frie bevægelighed for personer, der har svært ved at gøre deres rettigheder gældende, når det drejer sig om arvesager med grænseoverskridende virkninger. Forordningen tilsigter ifølge 67. betragtning hertil at muliggøre en hurtig, gnidningsfri og effektiv afvikling af en arvesag med sådanne virkninger.
- 36 Med henblik på at afgøre, om en arvesag har de nævnte virkninger og dermed er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 650/2012, skal det for det første afgøres, således som generaladvokaten har anført i punkt 34 i forslaget til afgørelse, i hvilken medlemsstat afdøde havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, og for det andet om dette opholdssted kan fastlægges i en anden medlemsstat som følge af, at der befinder sig andre elementer vedrørende arvesagen i en anden medlemsstat end den, hvor afdødes sidste sædvanlige opholdssted var.
- 37 I denne henseende bemærkes, at selv om ingen bestemmelse i forordning nr. 650/2012 definerer begrebet »afdødes sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet« i forordningens forstand, findes der nyttige oplysninger i 23. og 24. betragtning til denne.
- 38 Ifølge 23. betragtning til denne forordning er det den myndighed, der behandler arvesagen, som skal fastlægge afdødes sædvanlige opholdssted, og med henblik herpå skal denne myndighed tage hensyn til såvel den omstændighed, at det generelle tilknytningskriterium udgøres af afdødes sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, som afdødes samlede livsomstændigheder i årene forud for dødsfaldet og på dødstidspunktet under hensyn til alle relevante, faktiske forhold, især varigheden og lovligheden af afdødes tilstedeværelse i den pågældende stat samt vilkårene og baggrunden for denne tilstedeværelse. Det således fastlagte sædvanlige opholdssted bør vise en nær og stabil tilknytning mellem arvesagen og den pågældende stat.
- 39 I denne forbindelse nævnes i 24. betragtning til nævnte forordning visse tilfælde, hvor det kan vise sig at være komplekst at fastlægge det sædvanlige opholdssted. I denne betragtnings sidste punktum nævnes, at i et tilfælde, hvor afdøde var statsborger i et land eller havde alle sine vigtigste ejendele dér, kunne den pågældendes nationalitet eller disse ejendes placering således være en særlig faktor i forbindelse med den samlede vurdering af alle de faktiske omstændigheder, når afdøde af arbejdsmæssige eller økonomiske grunde havde slået sig ned i et andet land for at arbejde dér, nogle gange for længere tid, men havde bevaret en nær og stabil tilknytning til sit hjemland.
- 40 Det følger heraf, at afdødes sædvanlige opholdssted skal fastlægges ved en samlet vurdering af omstændighederne i den konkrete sag, som foretages af den myndighed, der er ansvarlig for arvesagen, i en enkelt medlemsstat.
- 41 Som generaladvokaten har anført i punkt 42 i forslaget til afgørelse, og som det følger af Domstolens praksis, ville en fortolkning af bestemmelserne i forordning nr. 650/2012, hvorefter afdødes sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet ville kunne fastlægges i flere medlemsstater, nemlig indebære en opdeling af arven, eftersom dette opholdssted udgør kriteriet med henblik på anvendelsen af de almindelige regler, der er fastsat i forordningens artikel 4 og 21, hvorefter såvel retternes kompetence til at træffe afgørelse om hele arven, som den lov, der finder anvendelse i medfør af nævnte forordning, og som skal anvendes på hele arven, fastlægges på grundlag af dette opholdssted. Denne fortolkning ville derfor være uforenelig med samme forordnings formål (jf. i denne retning dom af 12.10.2017, Kubicka, C-218/16, EU:C:2017:755, præmis 57, og af 21.6.2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, præmis 53-55).

- 42 Det skal endvidere vurderes, om arvesagen har grænseoverskridende karakter som følge af, at et andet element, der vedrører arvesagen, befinder sig i en anden medlemsstat end den medlemsstat, hvor afdøde havde sit seneste sædvanlige opholdssted.
- 43 I denne henseende bemærkes, at Domstolen har fastslået, at en arvesag har grænseoverskridende virkninger, når den omfatter aktiver, der befinder sig i flere forskellige medlemsstater, og navnlig i en anden stat end den, hvor afdøde havde sit seneste opholdssted (jf. i denne retning dom af 21.6.2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, præmis 32). Forordning nr. 650/2012 henviser desuden på ikkeudtømmende vis til andre omstændigheder, der kan indebære, at der foreligger en arvesag, som involverer flere medlemsstater.
- 44 Som generaladvokaten ligeledes i det væsentlige har anført i punkt 65 i forslaget til afgørelse, kan en række samstemmende indicier, såsom dem, der er nævnt i 23. og 24. betragtning til forordning nr. 650/2012, og som navnlig er omhandlet i nærværende doms præmis 38 og 39 – med forbehold af den efterprøvelse, som det tilkommer den forelæggende ret at foretage – føre til den konklusion, at en arvesag som den i hovedsagen omhandlede, der har grænseoverskridende virkninger, henhører under anvendelsesområdet for forordning nr. 650/2012.
- 45 Henset til ovenstående betragtninger skal det første og det femte spørgsmål besvares med, at forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at begrebet »arvesag med grænseoverskridende virkninger« omfatter en situation, hvor afdøde var en statsborger i en medlemsstat, som havde bopæl i en anden medlemsstat på tidspunktet for sin død, men ikke havde brudt sin forbindelse til den førstnævnte af disse medlemsstater, i hvilken boets aktiver befinder sig, mens arvingerne har deres bopæl i disse to medlemsstater. Afdødes seneste sædvanlige opholdssted som omhandlet i denne forordning skal fastlægges af den myndighed, der behandler arvesagen, i kun én af disse medlemsstater.

Om det andet spørgsmål

- 46 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at en litauisk notar kan anses for at være en »ret« som omhandlet i denne forordning.
- 47 I henhold til artikel 3, stk. 2, første afsnit, i forordning nr. 650/2012 omfatter begrebet »ret« som omhandlet i denne forordning ikkejudicielle myndigheder eller juridiske aktører med kompetence i arvesager, som udøver en retslig funktion eller handler i henhold til en judiciel myndigheds delegation af beføjelser eller handler under en judiciel myndigheds kontrol, såfremt sådanne andre myndigheder eller juridiske aktører giver garantier med hensyn til upartiskhed og parternes ret til at blive hørt, og såfremt deres retsafgørelser i henhold til loven i den medlemsstat, hvor de har deres virke, kan gøres til genstand for anke eller fornyet prøvelse ved en judiciel myndighed, og har tilsvarende retskraft og retsvirkning som en retsafgørelse truffet af en judiciel myndighed i samme sag.
- 48 Det fremgår desuden af 20. betragtning til forordning nr. 650/2012, at i denne forordning bør begrebet »ret« fortolkes bredt, så det også omfatter notarer, som i bestemte arvesager udøver en retslig funktion.
- 49 Det skal endvidere præciseres, at en medlemsstats manglende meddelelse om notarers udøvelse af en retslig funktion, som fastsat i artikel 3, stk. 2, andet afsnit, i forordning nr. 650/2012, ikke har afgørende betydning med hensyn til, om en sådan notar kan kvalificeres som en »ret« (dom af 23.5.2019, WB, C-658/17, EU:C:2019:444, præmis 64).

- 50 Det bemærkes ligeledes, at forordning nr. 650/2012 i artikel 3, stk. 2, præciserer, at begrebet »ret« i denne forordnings forstand ikke alene omfatter de judicielle myndigheder, men ligeledes alle andre myndigheder og juridiske aktører med kompetence i arvesager, som udøver en retslig funktion, og som opfylder visse betingelser, som er opregnet i samme bestemmelse (dom af 23.5.2019, WB, C-658/17, EU:C:2019:444, præmis 40).
- 51 I denne henseende har Domstolen allerede bemærket, at en myndighed udøver en retslig funktion, når den kan have kompetence til at behandle indsigelser i forbindelse med arv. Dette kriterium finder anvendelse, uanset om en sag om udstedelse af et arvebevis er tvistig eller ikketvistig (dom af 23.5.2019, WB, C-658/17, EU:C:2019:444, præmis 56).
- 52 Det må i den foreliggende sag konstateres, at i henhold til notarlovens artikel 1 er litauiske notarer tillagt en ret til retligt at attestere uomtvistede subjektive rettigheder.
- 53 Som generaladvokaten har anført i punkt 81 i forslaget til afgørelse, synes det at følge heraf, at en litauisk notar ikke har kompetence til at afgøre stridsspørgsmål mellem parterne, og at denne hverken har kompetence til at fastslå faktiske omstændigheder, som ikke er klare og åbenlyse, eller til at træffe afgørelse vedrørende faktiske omstændigheder, der bestrides.
- 54 Med forbehold af den forelæggende rets efterprøvelse skal de litauiske notarers udstedelse af et nationalt arvebevis således ikke anses for at medføre, at de udøver retslige funktioner.
- 55 Henset til ordlyden af artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 650/2012 kan kvalificeringen som »ret« som omhandlet i denne bestemmelse for så vidt angår de deri nævnte myndigheder og aktører imidlertid ligeledes følge af den omstændighed, at disse handler i henhold til en judiciel myndigheds delegation af beføjelser eller under en judiciel myndigheds kontrol. Det påhviler den forelæggende ret at efterprøve, om dette er tilfældet med hensyn til de litauiske notarer, når disse udsteder et nationalt arvebevis.
- 56 Henset til ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at de litauiske notarer, med forbehold af den forelæggende rets efterprøvelse, ikke udøver retslige funktioner ved udstedelsen af et nationalt arvebevis. Det tilkommer imidlertid den forelæggende ret at afgøre, om disse notarer handler i henhold til en judiciel myndigheds delegation af beføjelser eller under en judiciel myndigheds kontrol og følgelig kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i denne bestemmelse.

Om det tredje spørgsmål

- 57 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, for det tilfælde, at den måtte finde, at en litauisk notar kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i forordning nr. 650/2012, om det arvebevis, som en litauisk notar udsteder, kan anses for en »retsafgørelse« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, litra g), i forordning nr. 650/2012, og om denne notar med henblik på at udstede arvebeviset kan anvende de kompetenceregler, der er fastsat i forordningens kapitel II.
- 58 Det følger af artikel 3, stk. 1, litra g), i forordning nr. 650/2012, at begrebet »retsafgørelse« omfatter enhver afgørelse på det arveretlige område truffet af en ret i en medlemsstat, uanset hvordan afgørelsen betegnes.
- 59 Det følger af denne bestemmelse, at den eneste betingelse, som denne forordning opstiller, for at et dokument kan kvalificeres som en »retsafgørelse«, er, at dokumentet er udstedt af en »ret« som omhandlet i nævnte forordnings artikel 3, stk. 2.

- 60 Såfremt den forelæggende ret måtte finde, at en litauisk notar kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 650/2012, kan et arvebevis udstedt af en sådan notar kvalificeres som en »retsafgørelse« som omhandlet i denne forordnings artikel 3, stk. 1, litra g).
- 61 Hvad angår kompetencereglerne har Domstolen udtalt, at forordning nr. 650/2012, bl.a. dens artikel 4, fastlægger den internationale kompetence i retssager vedrørende foranstaltninger om hele arven, såsom bl.a. udstedelse af nationale arvebeviser, uanset om disse retssager er tvistige eller ikketvistige, således som det ligeledes fremgår af 59. betragtning til denne forordning (jf. i denne retning dom af 21.6.2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, præmis 44 og 45).
- 62 Som det følger af 22. betragtning til forordning nr. 650/2012, er notarer, når de udøver en retslig funktion eller handler i henhold til en judiciel myndigheds delegation af beføjelser eller under en judiciel myndigheds kontrol, bundet af kompetencereglerne fastsat i denne forordnings kapitel II, og de afgørelser, som de udsteder, bør udbredes efter bestemmelserne om anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af retsafgørelser, der er omhandlet i forordningens kapitel IV.
- 63 Henset til ovenstående betragtninger skal det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, litra g), i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at i tilfælde af, at den forelæggende ret måtte finde, at en litauisk notar kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i denne forordning, kan det arvebevis, som denne notar udsteder, anses for en »retsafgørelse« som omhandlet i denne bestemmelse, således at notaren med henblik på at udstede arvebeviset kan anvende de kompetenceregler, der er fastsat i nævnte forordnings kapitel II.

Om det fjerde spørgsmål

- 64 Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 4 og 59 i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at en notar i en medlemsstat, som ikke kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i denne forordning, kan udstede arvebeviser uden at anvende de almindelige kompetenceregler, der er fastsat i nævnte forordning, og om disse arvebeviser skal anses for »officielt bekræftede dokumenter« som omhandlet i samme forordnings artikel 3, stk. 1, litra i), der også har retlige konsekvenser i de øvrige medlemsstater.
- 65 Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt med den første del af det fjerde spørgsmål oplyst, om de litauiske notarer med henblik på at sikre arvets enhed, i det tilfælde, hvor en litauisk notar ikke kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i forordning nr. 650/2012, er bundet af de kompetenceregler, der er fastsat i kapitel II i forordning nr. 650/2012 med overskriften »Kompetence«, og om de litauiske notarer, inden de udsteder et nationalt arvebevis, skal fastlægge, hvilken ret der i givet fald har kompetence i medfør af nævnte bestemmelser.
- 66 I denne henseende fremgår det klart af ordlyden af 22. betragtning til forordning nr. 650/2012, at når notarer ikke udøver en retslig funktion, er de ikke bundet af kompetencereglerne.
- 67 Som Domstolen allerede har fastslået, fastlægger denne forordnings artikel 4 således retterne i medlemsstaternes internationale kompetence i retssager vedrørende foranstaltninger om hele arven (dom af 21.6.2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, præmis 44). Ikkejudicielle myndigheder er derimod ikke omfattet af bestemmelserne i kapitel II i forordning nr. 650/2012 vedrørende kompetenceregler.
- 68 Det skal derfor bemærkes, at såfremt den forelæggende ret måtte finde, at en litauisk notar ikke kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 650/2012, er en sådan notar ikke underlagt de retslige kompetenceregler, der er fastsat i forordning nr. 650/2012, og skal heller ikke fastlægge, hvilken ret der i givet fald har kompetence til at træffe afgørelse i medfør af bestemmelserne i denne forordnings kapitel II.

- 69 Princippet om arvens enhed er desuden ikke absolut, således som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 79 i forslaget til afgørelse. Forordning nr. 650/2012 omhandler den situation, hvor myndighederne i flere medlemsstater tager del i den samme arvesag. Det fremgår af denne forordnings artikel 13, at forordningen tillader, at når arvinger eller legatarer har sædvanligt opholdssted i en anden medlemsstat end den, hvor arvesagen bliver eller vil blive behandlet, kan myndighederne i den medlemsstat, hvor de har deres sædvanlige opholdssted, modtage erklæringer vedrørende arven. Dette afspejler formålet med nævnte forordning, der tjener hensynet til arvinger og legatarer, som det fremgår af 32. betragtning til samme forordning.
- 70 Denne fortolkning afkræftes ikke af artikel 64 i forordning nr. 650/2012 vedrørende udstedelse af det europæiske arvebevis, der har til formål at præcisere, at de kompetenceregler, der er indeholdt i denne forordnings artikel 4, 7, 10 og 11, ikke alene finder anvendelse på retter som omhandlet i nævnte forordnings artikel 3, stk. 2, men ligeledes på andre myndigheder, som i henhold til national lov har kompetence til at behandle arvesager. Det europæiske arvebevis, som blev indført ved forordning nr. 650/2012, tilvejebringer nemlig en selvstændig retlig ordning, der er oprettet ved bestemmelserne i denne forordnings kapitel VI (dom af 21.6.2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, præmis 46).
- 71 Den forelæggende ret ønsker endvidere med den anden del af det fjerde spørgsmål oplyst, om et nationalt arvebevis skal kvalificeres som et »officielt bekræftet dokument« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, litra i), i forordning nr. 650/2012, samt hvilke virkninger et nationalt arvebevis har.
- 72 Artikel 3, stk. 1, litra i), i forordning nr. 650/2012 definerer et »officielt bekræftet dokument« som et dokument vedrørende arv, der er udstedt eller registreret som et officielt bekræftet dokument i en medlemsstat, hvor den officielle bekræftelse for det første vedrører underskriften og dokumentets indhold, og for det andet er foretaget af en offentlig myndighed eller et andet organ, som er bemyndiget hertil af domsstaten.
- 73 Det fremgår endvidere af 62. betragtning til denne forordning, at begrebet »ægtheden« skal gives en selvstændig fortolkning, der modsvarer en række forhold, bl.a. dokumentets autenticitet, formelle krav til dokumentet, beføjelser for den myndighed, der har udfærdiget dokumentet, og den procedure, hvorefter dokumentet er udfærdiget. Ægtheden bør også omfatte de faktuelle forhold, som den berørte myndighed registrerer i dokumentet, f.eks. at de angivne parter har givet møde for myndigheden på den angivne dato, og at de har afgivet de anførte erklæringer.
- 74 Det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve, om alle disse betingelser er opfyldt. Selv om det inden for rammerne af en præjudiciel forelæggelse alene er denne ret, der har kompetence til at bedømme de i hovedsagen omhandlede faktiske omstændigheder og til at fortolke national lovgivning, er Domstolen, hvis opgave det er at give den nationale ret brugbare svar, imidlertid kompetent til på grundlag af oplysningerne i de sagsakter, som den råder over, at vejlede den nationale ret.
- 75 Som generaladvokaten har anført i punkt 87 i forslaget til afgørelse, er arvebeviset i det foreliggende tilfælde et officielt bekræftet dokument ifølge den nationale lovgivning, og notarerne er, som det fremgår af notarlovens artikel 26, bemyndigede til at udstede erklæringer vedrørende en arvesag, som indeholder forhold, der anses for at være godtgjort.
- 76 Med forbehold af den efterprøvelse, som det tilkommer den forelæggende ret at foretage, synes et nationalt arvebevis som det i hovedsagen omhandlede dermed at opfylde de betingelser, der er fastsat i artikel 3, stk. 1, litra i), i forordning nr. 650/2012.
- 77 Såfremt den forelæggende ret måtte finde, at dette arvebevis udgør et officielt bekræftet dokument som omhandlet i nævnte bestemmelse, skal det vedrørende virkningerne heraf for det første bemærkes, at det fremgår af artikel 59, stk. 1, første afsnit, i forordning nr. 650/2012, at et officielt bekræftet dokument, der er oprettet i en medlemsstat, har samme beviskraft i en anden medlemsstat, eller de mest sammenlignelige virkninger. I denne henseende præciseres det i 61. betragtning til denne

forordning, at fastlæggelse af beviskraft for et bestemt officielt bekræftet dokument i en anden medlemsstat eller af de mest sammenlignelige virkninger bør ske under henvisning til arten og omfanget af det officielt bekræftede dokumentes beviskraft i domsstaten. Det vil derfor afhænge af domsstatens lov, hvilken beviskraft et givet officielt bekræftet dokument har i en anden medlemsstat.

- 78 I overensstemmelse med artikel 59, stk. 1, andet afsnit, i forordning nr. 650/2012 kan der desuden med henblik på anvendelse af et officielt bekræftet dokument i en anden medlemsstat rettes en anmodning til den myndighed, som opretter det officielt bekræftede dokument i domsstaten, om at udfylde den formular, der er indeholdt i bilag 2 til Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 1329/2014 af 9. december 2014 om de formularer, der er omhandlet i forordning nr. 650/2012 (EUT 2014, L 359, s. 30).
- 79 I medfør af artikel 60, stk. 1, i forordning nr. 650/2012 skal et officielt bekræftet dokument, der er eksigibelt i domsstaten, for det andet erklæres for eksigibelt i en anden medlemsstat i overensstemmelse med proceduren i nævnte forordnings artikel 45-58.
- 80 Henset til ovenstående betragtninger skal det fjerde spørgsmål besvares med, at artikel 4 og 59 i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at en notar i en medlemsstat, som ikke kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i denne forordning, kan udstede nationale arvebeviser uden at anvende de almindelige kompetenceregler, der er fastsat i nævnte forordning. Såfremt den forelæggende ret finder, at disse arvebeviser opfylder de i samme forordnings artikel 3, stk. 1, litra i), fastsatte betingelser og dermed kan anses for »officielt bekræftede dokumenter« som omhandlet i denne forordning, har disse arvebeviser i de øvrige medlemsstater de virkninger, som artikel 59, stk. 1, og artikel 60, stk. 1, i forordning nr. 650/2012 tillægger officielt bekræftede dokumenter.

Om det sjette spørgsmål

- 81 Med det sjette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 4, 5, 7 og 22 i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at afdødes vilje og en aftale mellem dennes arvinger kan medføre, at det fastlægges, at den ret, der har kompetence til at behandle arvesagen, og den medlemsstats arvelov, der finder anvendelse, er en anden ret og en anden lov end dem, der ville følge af anvendelsen af de kriterier, der er fastsat i denne forordning.
- 82 Hvad angår fastlæggelsen af den ret, der har kompetence til at behandle arvesagen, bemærkes, at artikel 4 i forordning nr. 650/2012 fastsætter en generel regel, hvorefter retterne i den medlemsstat, hvor den afdøde havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, er kompetente til at træffe afgørelse om hele arven, mens denne forordnings artikel 5, stk. 1, indeholder bestemmelser, der fraviger den generelle regel og giver mulighed for, at arvesagens parter kan aftale, at kompetencen skal tillægges retterne i en anden medlemsstat end den, der ville følge af anvendelsen af de kriterier, der er fastsat i denne forordning.
- 83 Når den lov, som den afdøde har valgt til at finde anvendelse på arven efter sig i henhold til artikel 22 i forordning nr. 650/2012, er en medlemsstats lov, kan de berørte parter i overensstemmelse med denne forordnings artikel 5, stk. 1, aftale, at retterne i denne medlemsstat skal have enekompetence til at træffe afgørelse om ethvert arvespørgsmål.
- 84 Artikel 5, stk. 2, og artikel 7 i forordning nr. 650/2012 præciserer, hvilke formkrav der skal være opfyldt, for at en aftale om værneting er gyldig. Det fremgår navnlig af forordningens artikel 5, stk. 2, og artikel 7, litra b), at denne aftale skal indgås skriftligt, dateres og underskrives af de berørte parter, eller at disse parter udtrykkeligt skal have accepteret, at den ret, ved hvilken sagen er anlagt, er kompetent, som fastsat i nævnte forordnings artikel 7, litra c).

- 85 Selv om det ikke i det foreliggende tilfælde fremgår af de sagsakter, som Domstolen råder over, at parterne i arvesagen har indgået en aftale i overensstemmelse med de ovennævnte betingelser med henblik på at tillægge de litauiske retter enekompetence, har den forelæggende ret oplyst, at afdødes efterlevende ægtefælle, som er tysk statsborger, og som boede sammen med hende på dødstidspunktet, har erklæret at ville tillægge en sådan kompetence.
- 86 Som generaladvokaten har anført i punkt 121 i forslaget til afgørelse, tilkommer det den forelæggende ret at afgøre, om en sådan erklæring i proceduren i hovedsagen kan have den virkning, at den tillægger kompetence som omhandlet i artikel 7, litra c), i forordning nr. 650/2012.
- 87 Som det følger af 29. betragtning til forordning nr. 650/2012, bemærkes i øvrigt, at forordningen ikke skal fortolkes således, at den hindrer parterne i at afgøre arvesagen udenretsligt ved forlig i en medlemsstat efter eget valg, såfremt dette er muligt i henhold til denne medlemsstats lov, og at dette bør være tilfældet, selv om den lov, der finder anvendelse på arven, ikke er denne medlemsstats lov.
- 88 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt afdødes vilje og en aftale mellem dennes arvinger kan medføre anvendelsen af en anden medlemsstats arvelov end den, der ville følge af anvendelsen af de kriterier, der er fastsat i denne forordning, bemærkes, at i medfør af stk. 1, første afsnit, i forordningens artikel 22, der har overskriften »Lovvalg«, kan en person vælge, at det er loven i den medlemsstat, hvor den pågældende er statsborger på det tidspunkt, hvor valget træffes, eller på dødstidspunktet, der skal anvendes ved behandlingen af hele arven efter vedkommende. Nævnte artikels stk. 2 præciserer, at lovvalget bør være udtrykkeligt indeholdt i en erklæring i form af en dødsdisposition eller fremgå af en sådan dispositions bestemmelser.
- 89 Som Kommissionen har anført i sit skriftlige indlæg, skal artikel 22, stk. 2, i forordning nr. 650/2012 ses i lyset af 39. betragtning til forordningen, hvorefter et lovvalg kan fremgå af ordlyden af en dødsdisposition, bl.a. når den afdøde har henvist til specifikke bestemmelser i loven i det land, hvor vedkommende var statsborger.
- 90 Eftersom den litauiske lov er loven i den medlemsstat, hvor afdøde var statsborger på tidspunktet for sin død, kunne denne lov i det foreliggende tilfælde gyldigt vælges i medfør af artikel 22, stk. 1, i forordning nr. 650/2012. I denne henseende tilkommer det den forelæggende ret at efterprøve, om et sådant valg følger af ordlyden af det i hovedsagen omhandlede testamente i overensstemmelse med denne forordnings artikel 22, stk. 2.
- 91 Det fremgår derudover af de sagsakter, som Domstolen råder over, at nævnte testamente blev udfærdiget i Litauen den 4. juli 2013, inden ikrafttrædelsen af forordning nr. 650/2012, og at den omhandlede person døde efter den 17. august 2015, dvs. efter ikrafttrædelsesdatoen i henhold til reglerne fastsat i forordningen. Overgangsbestemmelserne i artikel 83 i forordning nr. 650/2012 kan således ligeledes være relevante i overensstemmelse med nævnte artikels stk. 1.
- 92 Nævnte forordnings artikel 83, stk. 2, omhandler de tilfælde, hvor afdøde inden den 17. august 2015 har valgt, hvilken lov der skal finde anvendelse på arven efter vedkommende. Som generaladvokaten har anført i punkt 102 i forslaget til afgørelse, har denne bestemmelse således til formål at opretholde testators vilje, og for at dette valg er gyldigt, skal det opfylde betingelserne fastsat i nævnte bestemmelse. Nævnte artikels stk. 4 regulerer derimod de tilfælde, hvor en dødsdisposition ikke indebærer et sådant valg.
- 93 Det følger nærmere bestemt af nævnte stk. 4, at er en dødsdisposition truffet før den 17. august 2015 i overensstemmelse med den lov, som den afdøde kunne have valgt i henhold til denne forordning, betragtes denne lov som valgt til at være den lov, der finder anvendelse på arven.

- 94 Denne bestemmelse finder anvendelse i det foreliggende tilfælde, dels eftersom det i hovedsagen omhandlede testamente er udfærdiget inden den 17. august 2015, dels eftersom den litauiske lov kunne have været valgt i overensstemmelse med artikel 22, stk. 1, første afsnit, i forordning nr. 650/2012, da afdøde var litauisk statsborger på det tidspunkt, hvor nævnte testamente blev udfærdiget. Denne lov, i overensstemmelse med hvilken nævnte testamente blev udfærdiget, kan følgelig anses for at være valgt som den lov, der skal finde anvendelse på den i hovedsagen omhandlede arvesag.
- 95 I denne henseende bemærkes endelig, som det fremgår af 27. betragtning til denne forordning, at bestemmelserne i denne forordning er udformet med henblik på at sikre, at den myndighed, der behandler arvesagen, i de fleste situationer anvender sin egen lov.
- 96 Henset til ovenstående betragtninger skal det sjette spørgsmål besvares med, at artikel 4, 5, 7 og 22 samt artikel 83, stk. 2 og 4, i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at afdødes vilje og en aftale mellem dennes arvinger kan medføre, at det fastlægges, at den ret, der har kompetence til at behandle arvesagen, og den medlemsstats arvelov, der finder anvendelse, er en anden ret og en anden lov end dem, der ville følge af anvendelsen af de kriterier, der er fastsat i denne forordning.

Sagsomkostninger

- 97 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

- 1) **Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4. juli 2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis skal fortolkes således, at begrebet »arvesag med grænseoverskridende virkninger« omfatter en situation, hvor afdøde var en statsborger i en medlemsstat, som havde bopæl i en anden medlemsstat på tidspunktet for sin død, men ikke havde brudt sin forbindelse til den førstnævnte af disse medlemsstater, i hvilken boets aktiver befinder sig, mens arvingerne har deres bopæl i disse to medlemsstater. Afdødes seneste sædvanlige opholdssted som omhandlet i denne forordning skal fastlægges af den myndighed, der behandler arvesagen, i kun én af disse medlemsstater.**
- 2) **Artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at de litauiske notarer, med forbehold af den forelæggende rets efterprøvelse, ikke udøver retslige funktioner ved udstedelsen af et nationalt arvebevis. Det tilkommer imidlertid den forelæggende ret at afgøre, om disse notarer handler i henhold til en judiciel myndigheds delegation af beføjelser eller under en judiciel myndigheds kontrol og følgelig kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i denne bestemmelse.**
- 3) **Artikel 3, stk. 1, litra g), i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at i tilfælde af, at den forelæggende ret måtte finde, at en litauisk notar kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i denne forordning, kan det arvebevis, som denne notar udsteder, anses for en »retsafgørelse« som omhandlet i denne bestemmelse, således at notaren med henblik på at udstede arvebeviset kan anvende de kompetenceregler, der er fastsat i nævnte forordnings kapitel II.**

- 4) Artikel 4 og 59 i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at en notar i en medlemsstat, som ikke kan kvalificeres som en »ret« som omhandlet i denne forordning, kan udstede nationale arvebeviser uden at anvende de almindelige kompetenceregler, der er fastsat i nævnte forordning. Såfremt den forelæggende ret finder, at disse arvebeviser opfylder de i samme forordnings artikel 3, stk. 1, litra i), fastsatte betingelser og dermed kan anses for »officielt bekræftede dokumenter« som omhandlet i denne forordning, har disse arvebeviser i de øvrige medlemsstater de virkninger, som artikel 59, stk. 1, og artikel 60, stk. 1, i forordning nr. 650/2012 tillægger officielt bekræftede dokumenter.
- 5) Artikel 4, 5, 7 og 22 samt artikel 83, stk. 2 og 4, i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at afdødes vilje og en aftale mellem dennes arvinger kan medføre, at det fastlægges, at den ret, der har kompetence til at behandle arvesagen, og den medlemsstats arvelov, der finder anvendelse, er en anden ret og en anden lov end dem, der ville følge af anvendelsen af de kriterier, der er fastsat i denne forordning.

Underskrifter